

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדָּה יָמִים HEMDAT YAMIM

פֶּרֶשֶׁת הַשָּׁבוע קֶרַח תשפ"ה

אין אף אחד מושלם, יש חוזרים בתשובה
הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

"פרשה זו, יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא", כך רומז רש"י בהקדמתו לפרשת קרח ואינו מפרש את שיחתו. יתכן שרש"י רומז לנו כי רבו הדרשות המנסות להסביר את מעשיו וטענותיו של קרח. קיימת הסכמה מאוד רחבה כי קרח היה אדם מיוחד מבחינת מעמדו התורני. ניתן להוכיח זאת מכך שהוא הצליח לעורר מחלוקת עצומה עם משה רבנו, שאנשים רבי מעלה תמכו בה. הכתוב מספר לנו כי הצטרפו אליו "וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאָתָּים נָשִׂאִי עֵדָה קָרְאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי שֵׁם" (במדבר טז, ב). חז"ל דרשו פסוקים אלה בדרך המשבחת את כישרונותיהם: "ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים - מיוחדים שבעדה, קראי מועד - שהיו יודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים, אנשי שם - שהיה להם שם בכל העולם" (סנהדרין דף קי ע"א). לא יתכן שהם הצטרפו אל חדל אישים ריק מתוכן. על פי הכלל העממי "אמור לי מי הם חבריך ואומר מי אתה", קרח היה איש מושלם וחבריו היו מושלמים. טענתו של קרח הייתה כי באמת כולם מושלמים "כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים וְכִתְוֹנִם ה' " (במדבר טז, ג). האם אכן כך?

ושאלה נוספת לבידור: כיצד בניו של קרח ניצלו מהעונש הנורא (בליעה או שריפה) שהוטל על כל חברותו? לא זו אף זו, הם זכו להיות חלק מכותבי ספר תהילים, עיינו כדוגמא "לִמְנַצֵּחַ מִשְׁכִּיל לְבָנֵי קֶרַח" (מב, א ועוד רבים). גם בפרשתנו התורה מכריזה: "וּבְנֵי קֶרַח לֹא מָתוּ" (במדבר כו, יא) ודרשו חז"ל כי שמואל הנביא, השקול כנגד משה ואהרן, הוא צאצא שלהם: "ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים - רבי חנן אמר: אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם ומאי ניהו בני קרח" (מגילה יד ע"א).

ננסה להציע שתי תובנות שניתן להפיק מפרשיה קשה זו. שתיים שהן בעצם שני צדדים של אותה מטבע. בתרבויות רבות יש מגמה להאדיר ולפאר את אנשי המופת שלה. המנהיגים, מייסדי האומה ומתווי דרכה מוצגים תמיד כאנשים מושלמים, הם אף פעם לא טועים. לתנ"ך מגמה הפוכה. גם אבות האומה ומנהיגייהם הם בני אנוש שניתן ללמוד מהם רבות, אבל כולם, ללא יוצא מן הכלל, גם טעו ולכן צריך ללמוד גם מהטעויות שהם עשו. כך נפתחת הדלת בפני אנשים בשר ודם השואפים למעלה, להתחבר אליהם וללמוד ממעשיהם. גדולתם של הגדולים איננה מפני שהם מושלמים, להיפך! הם אומנם בני עליה אבל כולם, ללא יוצאים מן הכלל, עשו טעויות. הכח להודות בטעויות ולחזור עליהן בתשובה הוא שהופך אותם לעוד יותר מיוחדים. דווקא התשובה מאפשרת להתרומם בעזרת כנפי הרוח שלה.

כל זה נכון לגבי אנשים כפרטים, אנשים העומדים ברומם של עולם מבחינות רבות, ככל שיהיו. אבל, כאשר מדובר בכלל ישראל - בעם ישראל כציבור, ככל שהם יותר מאוחדים כך הצד הכללי מודגש יותר ובעל משמעות, ובלשון הכתוב: "וְעַמָּךְ כָּלָם צְדִיקִים" (ישעיהו ס, כא) ו"כִּל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים".

קרח, שהיה בטוח שהוא מושלם, ניסה לרכב על גבי הטענה שכל יהודי הוא קדוש ומושלם. הוא טעה והטעה! הוא לא היה מושלם ועם ישראל מושלם רק בתור כלל. הפרט צריך לעבוד קשה כדי להשתפר, ואם הוא טועה דרך התשובה פתוחה בפניו. כנראה שבני קרח לא חשבו אף פעם שהם מושלמים ולא הצטרפו לעדת המושלמים - קרח ועדתו. הם העדיפו את משה העניו, שמכיר גם בחסרונותיו, ולכן "משה אמת ותורתו אמת". גם אם הייתה להם הווא אמינא להצטרף לאביהם, הם חזרו בתשובה וזכו לצאצא - שמואל העניו.

הבה נתפלל כי נזכה למנהיגות שהולכת בדרכו של משה העניו ולא בדרכה של עדת קרח ה"מושלמת".

נסיים בשבח והודיה לקב"ה על הצלתנו ועל פדות נפשינו ועל ניסיו הרבים שבכל רגע.

לא נשכח להודות לממשלת ישראל, לרמטכ"ל, לראשי השירותים החשאיים ולכל המופקדים והעוסקים במלאכת הקודש של הגנת מדינת ישראל ועם ישראל. נציין במיוחד את כוחות הסדר והמילואים הנושאים בנטל, ונקרא לכל חלקי העם, ללא יוצא מן הכלל, לזכות ולהיות שותפים במצווה חשובה זו.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לְעִי לְוִי זְשַׁמַּת

הרב משה מרדכי ארנר
א' בניסן תשפ"ה

לע"נ הנופלים במערכה להגנת המולדת הי"ד

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל אהרני י"ד בכסלו תשפ"ג	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ז באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א
מר שמואל גובי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	הרב יצחק גובי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	מר יצחק גובי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	ר' שמואל גובי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א
הרב אשר גובי סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף	ר' מאיר גובי שרה ברנפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	מר זליג גובי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר זליג גובי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד
ר' אליהו כרמל גובי מלכה טויע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל ט' בטבת תשפ"ב	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	מר אלישע בן רבקה גובי שושנה בת שרה	צפורה בת יונה דונייר ע"ה נלב"ע י"ב אדר א'
גב' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	גב' מירה קושיצקי נלב"ע כ"ב בסיוון תשפ"ג	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל ט' בטבת תשפ"ב	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	מר אלישע בן רבקה גובי שושנה בת שרה	הרב נפתלי צבי יהודה בר אילן מנחם אב תשפ"ד

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 2 Bruriya St., Jerusalem

טל: 02-5371485 Tel: 02-5371485 info@eretzhemdah.org WWW.ERETZHEMDAH.ORG

חַמְדַּת הַשָּׁבֶת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנדיק זצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

אינו מצווה ועושה – טעימה מתורת הגרי"ז גוסטמן זצ"ל

השבוע חל היארצייט של גאון ישראל הרב ישראל זאב גוסטמן, שאבי מורי יבלח"א למד בישיבתו ואף קבע את משרדו בסמוך לישיבתו בכדי להגיע לישיבה כמה שיותר. התבקשתי לשתף מתורתו, ועל כן אני חורג ממנהגי וכותב מעט עליו ומעט בשמו.

הרב גוסטמן נולד בליטה בשנת ה'תרס"ח. היה תלמיד של הרב שמעון שקאפ ולמד שם יחד עם גדולי עולם. בגיל 21 הרב חיים עוזר צירף אותו לבית הדין המקומי.

במשך השואה גילה מנהיגות מפליאה. היה פוסק ומנהיג ברוח ומעשה בגטו. אחרי שלקחו ורצחו את בנו פסק ליושבי הגטו שעליהם לברוח מהגטו, וכך הוא ובתו ניצלו.

לימים עלה הרב ארצה וקבע את ישיבתו ברחביה. נוסף ונאמר שכאשר נשאל אם יש להתגייס לצבא תמיד ענה: האחיכם יצאו למלחמה ואתם תשבו פה? כאשר פרצה מלחמת שלום הגליל הודיע בישיבה שמי שאינו מתכוון להתגייס מוכרח ללמוד בתנאי צבא: מיעוט שינה, עמידה מופתית בזמנים, ושינה עם נעלים, כדי להשתתף בצרה עם עם ישראל.

היה למדן עם עומק עצום. שיעוריו בעיון ארכו ארבע שעות, בכדי לברר את יסודות הסוגיה פארותיה וענפיה על בוריים. ספרי שיעוריו מלאים בשיעורים גדושים בהם הוא אינו מניח אבן על אבן בסוגיה, בוחן אותה מכל צדדיה, עם מקורות רבים והעמקה גדולה. פעמים רבות שמסקנותיו להלכה נובעות ישירות מעיונו העצום בסוגיה. נפטר בכ"ח בסיוון תשנ"א. יהי זכרו ברוך.

נביא דוגמא אחת לשיטתו, מתוך קונטרסי שיעורים למסכת קידושין (שיעור כ):

בגמרא במסכת קידושין (דף לא ע"א) רב יוסף, שהיה סומא, אומר שבתחילה שמח לשמוע שסומא פטור מן המצוות, מפני שהוא מקיים מצווה גדולה יותר בכך שהוא מקיים מצוות שהוא אינו מצווה בהן. אך לאחר מכן שמע שרבי חנינא אמר שדווקא גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה.

הראשונים שואלים מדוע גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה.

הריטב"א אומר בשם הרמב"ן שהתשובה פשוטה: הקב"ה אינו נהנה מהמצוות. המצוות מאפשרות לנו לעבוד אותו. מי שמקיים את המצווה שהוא מצווה מקיים את דבר ה', ומי שמקיים מצווה שהוא אינו מצווה בה אינו מקיים את דבר ה'.

בעלי התוספות עונים אחרת: המצווה יותר טרוד ויותר משקיע במצווה, ומגיע לו שכר נוסף על טרדתו.

הרב גוסטמן תמה על תירוץ זה של בעלי התוספות: לכאורה התשובה של הריטב"א והרמב"ן פשוטה: מי שמקיים מצווה מקבל יותר שכר ממי שאינו מקיים מצווה!

בכדי לענות על שאלה זו הוא צולל לעומק הברור של הגדרת קיום מצווה שאדם אינו מצווה בה.

הוא מציג סתירה עקרונית בין מקורות שונים: מקורות בהם נאמר שהפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט, ומקורות בהם נאמר שגם מי שאינו מצווה מקבל שכר על מצוותו.

בהמשך דבריו הריטב"א באמת כותב בלשון הזאת: אף הוא (שאינו מצווה) ראוי לקבל שכר, שהרי מטוב לבב וחסידות הכניס עצמו לעשות מצות השם יתברך, ודווקא במצוות שציווה השם יתברך לאחרים שיש לו בהן רצון, אבל העושה מאליו מצוות שלא צוותה בהם תורה כלל זו היא שאמרו עליו 'כל שאינו מצווה בדבר ועושהו נקרא הדיוט'.

בלשון הריטב"א יש לברר אם הכוונה היא שמי שעושה כך ראוי לשכר, או שיש לזה גדר של מצווה. הוא מביא מספר נפקא מינות לכך. נציג שתיים מהן:

א. האם מותר לברך על מצווה שאדם אינו מצווה עליה? בדבר זה יש מחלוקת גדולה בין רבנו תם והרמב"ם. יש מספר הבנות במחלוקתם, אך הוא מציג הבנה מרכזית שלפי הרמב"ם המצווה שהאדם אינו מצווה בה היא בגדר 'טוב לבב וחסידות' (כלשון הריטב"א), ואילו לפי ר"ת פעולת מצווה שהאדם אינו מצווה בה היא קיום של המצווה (שנעשית על ידי אדם שאינו מצווה בה).

ב. האם מותר לבחור לקיים את המצווה אם יש מחיר לקיום המצווה. נביא שתי דוגמאות:

1. בעירובין (דף צו ע"א) מובאת מחלוקת תנאים אם מותר לנשים לסמוך על ראש הקרבן. מצד אחד, יש מצווה בסמיכה על הקרבן. מצד שני, נשים אינן חייבות במצווה זו. אך אסור להן להישען על הקרבן. יש מחלוקת ראשונים איך להבין את המחלוקת, ובדברי הראשונים ניתן להבין שנחלקים שוב בשאלה זו: האם האישה הסומכת על הקרבן מקיימת מצווה? אם כן, נתעלם מכך שיש כאן שימוש בקרבן, מכיוון שהיא מקיימת בכך מצווה. אך אם לא מזהים כאן מצווה, אלא רק בחירה לעשות מעשה שהקב"ה ציווה אחרים, אין זכות להישען על קרבן קדוש בכדי לעשות פעולה שאיננה מצווה.

2. מדין תורה מותר ללבוש ציצית שיש בה כלאיים (צמר קשור על גבי פשתן). הרמב"ם (הלכות ציצית פרק ג הלכה ט) פוסק שאישה רשאית ללבוש ציצית, אך לא תברך עליה. הראב"ד מעיר שכמובן שהכוונה היא לציצית שאין בה כלאיים, שהרי את איסור הכלאיים מי התיר לה? הרב מפלפל בדבריהם, אך מציע שלפי ראשונים רבים יהיה מותר לנשים ללבוש ציצית שיש בה כלאיים, ועל פניו הדין יהיה תלוי באותה השאלה: אם מזהים מעשה מצווה בלבישת הציצית, הרי שמצווה זו דוחה את איסור כלאיים. אך אם זהו רק 'טוב לבב וחסידות', אזי צודקים דברי הראב"ד, האומר שאין היתר והצדקה ללבישת כלאיים אם היא אינה מקיימת בזה מצווה!

אחר ברור הגדר של 'רשות דמצווה', כלומר, דברים שיש בעשייתן מצווה, למרות שהאדם אינו מצווה בהן, הוא מציג שורת תובנות השלכות והצעות להלכה. נציג שתיים מעניינות מתוכן:

א. תפילת ערבית רשות. אך אחר שאנשים קבלו על עצמם, מתייחסים אליה כחובה. אם אכן מצווה שאין אדם מצווה בה היא בגדר 'רשות דמצווה', הרי שכל מצוות עשה שהזמן גרמא שנשים נוהגות לעשות יש אותה רמת חובה כתפילת ערבית, ואולי אפילו יותר מכך! אם כך, יתכן שחשוב יותר שאישה תקיים מצוות עשה שהזמן גרמא שרגילה בה מכך שאיש יתפלל תפילת ערבית (ראה בדבריו בעמוד 254).

ב. הרמב"ן כותב שעיקר המצוות הן בארץ ישראל, ובחוץ לארץ הן בגדר של "הציבי לך ציונים". כדרכו בקודש, הרב גוסטמן אינו מסתפק באמירה מחשבתית ומוסרית, אלא מברר מה הגדר ההלכתי של דברי הרמב"ן. הוא כותב כך: "בארץ, מלבד הציווי והחובה ישנה גם עיקר המצווה, היינו עצם פעולת הדבר הזה, הרי מעשה המצווה ותכלית המצווה. מה שאין כן בחוץ לארץ אמנם גם שם נצטוו על מצוות שהן חובת הגוף, מכל מקום אין שם עצם פעולת מצווה ותכלית שבה, רק הציווי והחובה בלבד. נפקא מינה: אדם שפטור ממצווה: אם הוא בארץ ישראל – אמנם הוא פטור, אך ראוי לעשות את המצווה בתורת 'רשות דמצווה'. אבל בחוץ לארץ אין שום עניין לעשות מצוות שהאדם פטור מהן.

אהבת הרב גוסטמן לתורה, לאמת ללא רבב וללא חת, לארץ ישראל ולעם ישראל ניכרו לא רק מתוך מעשיו, אלא בוקעות ממש מתורתו. זכותו תגן עלינו בזמנים מיוחדים אלה.

ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב

[ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org](mailto:info@eretzhemdah.org)

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:			
שולמית בת לאה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה
אוראל בן דליה	ישו בן מרים	הילל בן תמר שפרה	טל שאול בן יפה
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	יאיר ידידיה בן מיכל בינה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה
שלמה בן שולמית	עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	משה בן רחל
ר' יצחק בן בריינדל גיטה	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	רבקה בת שרה בלה	משה בן אסתר חיה
			מינדה לאה בת ליפשה

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(ח"ד)

San Paulo, Brasil

סאן פאולו, ברזיל

תמוז, ה'תשנ"ו

שינוי מטרה של כספי צדקה

שאלה

בקהילתנו מתגוררות אשה גרושה ובתה. בנוסף לכל צרותיה בזמן האחרון פיטרו אותה מעבודתה בקהילה והיא כרגע מובטלת. רבנית בעירנו אספה כסף צדקה עבורה, ואף נתנה לה חלק מהכסף לחודש אחד והוסיפה לאסוף לה לחודשים הבאים. בינתיים נודע לרבנית שהאשה הזאת, על אף שפיטרו אותה מעבודתה, מקבלת מדי חודש בחודשו את משכורתה מהקהילה. העניין בורר אצל וועד הקהילה והם אשרו שאכן נכון הוא והיא מקבלת אם לא כל משכורתה חלק גדול ממנו. אמנם היא טוענת שלא ומשקרת בפני הרבנית.

השאלה היא, האם מותר להשתמש בכסף הנאסף בשבילה, למטרה אחרת?

תשובה

1. בצדקה רגילה הלכה היא, כי מרגע שהגיעו כספיה לידי הגבאי (במקרה שלנו — הרבנית), אסור לו לשנות את מטרתן אלא לצורך דבר מצוה¹, ואולם בני העיר רשאים לשנותה אפילו לדבר הרשות².
2. בנדון דידן, אם הרבנית אספה עבור פלונית, ועל דעת כן תרמו התורמים, אין היא רשאית להפנות את המעות הללו למטרה אחרת. אם אותה פלונית עניה, אז כבר זכתה במעות, ואם אינה ענייה, או אז יש כאן דין של הקדש טעות³ והרבנית צריכה

להחזיר את הכסף לתורמים או לבקש מהם רשות להשתמש בו למטרה אחרת.⁴ יש לציין שמן הראוי לבדוק, אם אין האשה עניה באמת, ואולי כסף זה, בנוסף למשכורתה מן הקהילה, יכול לעזור לה, בייחוד לאור האמור בשו"ע (יורה דעה סי' רנ) שמצוות צדקה היא לתת לעני די מחסורו... ואפי' אם היה דרכו לרכב על סוס ועבד לרוץ לפניו כשהיה עשיר, קונה לו סוס ועבד וכן לכל אחד ואחד כפי הצורך".

- ¹ עיין שו"ע (יורה דעה סי' רנט סעיף א) עלפי גמ' ערכין (ו ע"א). "משבאתה לידי גבאי, אסור לשנותה". וכתבו תוספות, ורא"ש וטור שלדבר מצוה מותר לשנות, וכתב הש"ך (שם) שכן עיקר.
- ² שו"ע (יורה דעה שם סעיף ג) ועיין בש"ך (שם ס"ק ה) שלדבר הרשות בני העיר יכולים לשנות, אם יחזרו ויגבו פעם אחרת לצורך המטרה הראשונה. ואם כן, מכיוון בנדון דידן אין צורך לגבות למטרה הראשונה, יכולים לשנות לדבר הרשות בלי שום תנאים.
- ³ דוגמאות נוספות לצדקה בטעות עיין שו"ע (יורה דעה סי' רנג סעי' ז).
- ⁴ וכתב רמ"א (יורה דעה סי' רנו סעי' ד) שמכיוון שגבו עבור עני מסוים, אי אפשר לשנות אפילו לתלמוד תורה, ועיין בט"ז שכתב הטעם, שכבר זכה אותו העני. ואם אינה ענייה, יש לדון רק מצד הקדש טעות שאינו הקדש [עיין גמ' נזיר (לא ע"ב בדברי בית הלל שהלכה כמותם)].

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת לכרכים ד-ט:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד				